

YETİŞKİN HÜKÜMLÜLERİN ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMA DÜZEYİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Examining Childhood Trauma Level Of Adult Convicts In Terms Of Some Variables

Miyase YÜKSEL¹ - Doç. Dr. Elif GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ²

Geliş Tarihi: 12.01.2017

Kabul Tarihi: 09.03.2017

ÖZET

Yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyi ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmanın örneklemini; Denizli Bozkurt Kadın Açık ve Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz kurumlarında kalmakta olan, araştırmaya katılmakta gönüllü, 143 erkek 151 kadın hükümlü oluşturmaktadır.

Araştırma materyalinin toplanmasında ise daha önce geçerlilik ve güvenilirliği Şar ve arkadaşları tarafından yapılmış olan çocukluk çağı travma ölçeği ve araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan sosyo-demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın istatistiksel değerlendirmesinde, iki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında man whitney-u testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında kruskall whallis testi ve sıralı verilerin değerlendirilmesinde ise kolerasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan hükümlülerin "duygusal istismar" düzeyi (8,558 ± 4,847); "fiziksel istismar" düzeyi (7,725 ± 4,986); "fiziksel ihmal" düzeyi (8,442 ± 3,715); "duygusal ihmal" düzeyi (11,136 ± 5,607); "cinsel istismar" düzeyi (6,310 ± 3,488); "CTQ toplam" düzeyi (43,143 ± 18,142); olarak saptanmıştır. Analizlerden elde edilen sonuçlar ise tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Parmak izi uygulaması, yönetim hakkı, kişisel verilerin korunması.

ABSTRACT

This study which is made for the purpose of determining childhood trauma level of adult convicts and the relationship between these levels and some socio-demographic variables is exemplified in 143 men and 151 women, currently staying in Denizli Bozkurt Women's open prison and Type-D Denizli Closed Prison and eager to volunteer in the study.

Upon gathering the research material, childhood trauma scale, previously confirmed in reliability and validity analysis by Şar and friends and socio-demographic information form prepared by the researcher was used. In the statistical evaluation of the research, to compare the quantitative data between the two independent groups, man whitney-u test; and to compare the quantitative data between more than two independent groups, kruskall whallis test and in the analysis of sequential data, correlation analysis was used.

It is determined that the "emotional abuse" level is 8.558 ± 4.847, physical abuse level is 7.725 ± 4.986, physical negligence level is 8.442 ± 3.715, emotional negligence level is 11.136 ± 5.607, sexual abuse level is 6.310±3.488 CTQ overall level is 43.143 ± 18.142. The results taken from the analyses, are discussed in detail and made suggestions about.

Keywords: Crime , Childhood, Trauma , Abuse and Neglect, Childhood Trauma

¹ Çankırı Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Sosyal Hizmet Uzmanı, Bilim Uzmanı-miyaseyksl@gmail.com

² Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Doçent Doktor-elifgokcearslan@gmail.com

GİRİŞ

Korunma, sevgi ve bakım çocukluk döneminde bireylerin en çok ihtiyacı olan öğelerdir. Bu yıllarda çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve sağlıklı bir aile yanında yetişmeleri, sosyal ve psikolojik gelişimleri bakımından önem arz etmektedir. Diğer taraftan çocukluk çağlarında travma yaşamak; bireylerde tüm hayatları boyunca devamlı olarak olumsuz etkiler bırakabilmektedir.³ Dünyanın her yerinde ve toplumun her kesiminde görülebilen istismar ve ihmalin etkisi, olay yaşandıktan yıllar sonra bile kendini göstermektedir. Yapılan çalışmalar, olaydan 50 yıl sonra bile bazı mağdurların yaşanan olumsuzlukların üstesinden gelemediğini ortaya koymuştur.⁴

Psikolojik bozukluklar ve psikopatolojik davranışa yatkınlık, stresli yaşam deneyimlerine bağlı olabilmektedir.⁵ Çocukluk çağı travmaları; stres yaşama sebebi olmakla beraber, yetişkinlik çağında psikolojik semptomlarda önemli bir yükselişe sebep olabilmektedir.⁶ İçli ve Öğün (1988)⁷, suç eylemi gerçekleştirmiş olan bireylerin problemleri bir aile geçmişine sahip olduklarını ve bozuk aile ilişkilerinin sıklığının yüksek olduğunu belirtmektedirler. Suçluların, çocukluk dönemlerinde aile ilişkilerinin bozuk olması ihmal ve istismara uğrama olasılıklarını arttırmaktadır ve bu durum da suçluluğun gelişiminde çocukluk döneminin önemini ortaya koymaktadır.⁸

Bu bilgiler neticesinde, çocukluk çağı travmasının bireyi şiddet gibi suç unsuru içeren davranışlara yöneltebileceği düşünüldüğünden yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesinin önemli olacağı düşünülmüştür.

³ Terr, 1991'den Aktaran İçin Bknz: Coşgun, E, (2010). Suça Yönelen Ergenlerde Çocukluk Döneminde Örseleyici Yaşantılara Maruz Kalma Düzeyi İle Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi: İstanbul

⁴ Chapman ve Ark., 2004; Edwards Ve Ark., 2003; Felitti, 2002'den Aktaran İçin Bknz: Bilim, G, (2012). Çocukluk Çağı Örseleme Yaşantıları: Duygu Düzenleme, Kişilerarası Tarz Ve Genel Psikolojik Sağlık Açısından Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara

⁵ Saatçioğlu, Ö, Türkcan, S, Işıklı, M Ve Uygur, N (1995). Tutuklularda Depresyon. *Düşünen Adam*, 8(3), 18-23

⁶ Dursunkaya, D, (2007). Duygusal Örseleme Ve İhmal. E. Kerimoğlu (Ed.), *Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi İçinde* (478-487). *Türkiye Klinikleri Pediatrik Bilimler*, 3 (3).

⁷ İçli, Tg, ve Öğün, A. (1988). Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 30

⁸ Kızmaz, Z. (2013). Cezaevinden Çıkan Bazı Suçlular Niçin Yeniden Suç İşlemektedir: Elazığ E Tipi Cezaevi Örneği. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama Ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ

Suçluluk Kavramı

Suç, dünyanın en eski çağlarından beri var olan ve gelecekte de var olacak evrensel bir olgudur.⁹ Uluğtekin'e (1991)¹⁰ göre suç; insanoğlunun topluluklar halinde yaşamaya başlamasından bu yana çıkagelmiş bir problemdir. Suç varoluşunu; toplumsal yaşamda insanların ihtirasları nedeni ile meydana getirdiği birçok sosyal çelişki ve uyumsuzluk bulundukça kaybetmeyecektir. Suç bir bakıma, bireylerin yaşadıkları toplumlar tarafından kabul görmüş davranış örnekleri ile bazı bireylerin göstermiş oldukları davranış ve tutumlar arasındaki çelişkili durumdur. Bu çelişkili durum her dönemde ve mekânda mutlak surette var olduğundan, suç genel ve evrensel bir olgu olmaya devam edecektir.¹¹

Suç; evrensel, genel ve sosyal bir olay olup; işlendiği çevrenin ve zamanın bazı özelliklerini içerir. Suç işleyen bireyler toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik koşullarına göre şekillenmiş oldukları için; suçluluğu psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve hukuksal yönleri ile ele alan bir bakış açısı ile incelemek gerekir.¹² Bu nedenledir ki suç; çeşitli bilim dalları tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Suç olgusunun birçok disiplin tarafından araştırma konusu olarak ele alınması, suç kavramı ile ilgili çok sayıda yaklaşım biçiminin oluşmasına neden olmuştur. Adalet sistemlerindeki çeşitlilik, davranışların kültürel yorumlamaları ve sosyo-ekonomik koşullar gibi faktörlerin var oluşu; suç tanımları ve kategorileştirmelerinde ki literatür zenginliğinin diğer bir nedenidir.¹³ Bu konuda yapılan birkaç tanıma yer verilecek olursa;

Dönmezer(1994)¹⁴ suçu, "Topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem" şeklinde nitelendirmekte iken başka bir tanıma göre ise suç; "Hukuki ve ahlaki kuralların çiğnenmesi" anlamına gelir. Kulaksızoğlu(1998)¹⁵ da suçu, "Toplumdaki hukuk düzenini bozduğu için yasalar tarafından yasaklanmış eylem" olarak tanımlamıştır.

Ceza hukukunun yaptığı tanıma göre ise suç, yasaların cezalandırdığı davranıştır. Yasa düzenleyiciler tarafından toplum için tehlike yarattığı ve toplumu zarara uğrattığı tespit edilen fiiller "suç" olarak tanımlanmakta, bu

⁹ İçli, Tg, (1993). Türkiye'de Suçlular: Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri, Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını

¹⁰ Uluğtekin, S, (1991). Hükümlü Çocuk Ve Yeniden Toplumsallaştırma, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 96-104s

¹¹ Dönmezer, S, (1994). Kriminoloji. Filiz Kitapevi , 7.Basım ,İstanbul

¹² Balo, Ys, (1995). Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

¹³ Kiedrowski, 1998'den Aktaran İçin Bknz: Temel,(2011) a.g.e.

¹⁴ Dönmezer(1994), a.g.e.

¹⁵ Kulaksızoğlu, A. (1998), Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.

fiilleri gerçekleştiren kişilere ise “suçlu” denilmektedir.¹⁶

Bu araştırmada suç türleri olarak ele alınacak temel kaynak 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunudur ve bu kanun suçu; “Uluslararası, Kişilere Karşı, Topluma Karşı, Millete ve Devlete Karşı suçlar” olmak üzere 4 başlıkta toplamıştır.

Çocukluk Çağı Travması Kavramı

Çok eski dönemlerden bu yana ciddi stres yaratan olaylar karşısında yaşanan ruhsal tepkilerden söz eden kayıtlara rastlanmaktadır. Travma yaratan olaylar ani ve beklenmedik bir anda ortaya çıkan, bireyin bedensel ve ruhsal bütünlüğünü ya da yaşamını tehdit eden olaylar olarak yaygın kabul edilen şekli ile tanımlanmaktadır.¹⁷

Kişinin kısa sürede baş edemeyeceği uyarılarla karşılaşmasına travma denir ve travmanın her şeyden önce algılama, örgütleme yetilerini, duyguların düzenlemesini olumsuz etkilediği, benlik işlevlerini, ruhsal dengeleri bozduğu bilinmektedir.¹⁸ Terr travmayı; “Olayı başlatan sebepten ziyade stresör etkene verilen cevap ya da dışsal olayların içsel veya mental sonucu” şeklinde tanımlar.¹⁹ Travmatik olayları olağan dışı kılan, yalnızca seyrek görülmesi değil, diğer yaşam deneyimlerinde kullanılan baş etme yollarının kullanılamayacağı kadar şiddetli oluşudur.²⁰

Travmatik bir olay ile karşılaşmanın en zorlu olduğu dönem ise, travma ile baş edebilecek gücün neredeyse hiç olmadığı çocukluk çağı dönemidir. Bu dönemdeki örselenmeler her şeyden önce kendilik ve nesne imgelerinin algılanmasını etkilemekte, ileride yeniden yaşanacak örselenmelere gösterilen davranış şekillerini belirlemektedir.²¹

Çocukluk çağı travmasının bir tipi ve kültürel olarak tanımlanmış bir fenomeni de çocukluk çağı istismarı ve ihmalidir. Halbuki her çocuğun şiddetten uzak ve sağlıklı ve bir hayat yaşamaya hakkı vardır. Ancak, her sene dünyada milyonlarca çocuk fiziksel, cinsel veya duygusal istismara maruz kalmakta ya da tanık olmaktadır. Çocukluk çağı örselenme yaşantısı; bu yaşantıya maruz kalan çocukların fiziksel ve ruhsal sağlık ve iyilik hallerinde ve gelişimlerinde

¹⁶ Ağırçötüren, B, (2006), Malatya Kentinde Çocuk Suçluluğu, Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya

¹⁷ Pfefferbaum Ve Allen, 1998'den Aktaran İçin Bknz: Yıldırım, F,(2010) Majör Depresyon Hastalarında Çocukluk Çağı Travmasının Dürtüsellik, Öfke Ve İntihar Davranışı İle İlişkisi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Uzmanlık Tezi, İstanbul

¹⁸ Odağ C.(2001). Nevrozlar-2. Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları; 43-44

¹⁹ (Pfefferbaum Ve Allen, 1998'den Aktaran İçin Bknz: Yıldırım, (2010) a.g.e.

²⁰ Şar V. (1997). Kötüye Kullanım Ve İhmalle İlişkili Sorunlar. Temel Psikiyatri, Güleç C, Koroğlu E, (Ed) Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık; 823-834

²¹ Yıldırım, (2010) a.g.e.

ciddi olumsuz etkiler oluşturan evrensel bir sorundur.²²

Çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan kişiler tarafından üzerinde fikir birliğine varılmış tek bir tanım olmamakla birlikte, çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili yapılan tanımlar arasında çok ufak nüanslar bulunmaktadır.²³ Sadece tanımlama yapmak bile başlı başına bir sorun olabilen bu konu ile ilgili çalışmalarda istismar ve ihmalin ne gibi durumlarda olduğu ile ilgili algı zaman içinde ve kültürden kültüre değişmektedir. Örneğin geçmişte normal ebeveyn davranışı veya uygun disiplin sağlama yöntemleri olarak algılanan bir davranış; günümüzde istismar veya ihmal olarak değerlendirilebilir.²⁴ Bir kültürde hangi eylemlerin çocuk ihmali ve istismarı olarak kabul edildiği, o kültürün inançları ve değerlerine, cezalandırma ve disiplin etme şekillerine, çocuğa verdikleri değere, çocuğa yönelik kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışların nasıl tanımlandığına göre değişmektedir.²⁵ Bu nedenle istismar ve ihmalin evrensel bir tanımı yapılırken kültürel özelliklerin de göz önünde bulundurulması gerekir.

“Uluslararası Çocuk İstismar ve İhmalini Önleme Topluluğu (The International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect)” 58 farklı ülkede yapılmış olan çocuk istismarı tanımlarını gözden geçirmiş ve hangi davranışın istismar kabul edildiği ile ilgili bazı ortak noktalar bulmuştur ve 1999 yılında “Dünya Sağlık Örgütü Çocuk İstismarını Önleme Toplantısı”nda şu tanım yapılmıştır:

“Çocuk istismarı veya çocuğa karşı kötü muamele, çocuğun sağlığını, hayatta kalımını, gelişimini, itibarını (sorumluluk, güven, güç) olumsuz etkileyen veya olumsuz etkileme potansiyeli bulunan her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü davranış, cinsel istismar, ihmal veya ihmalkar davranışlar, ticari veya başka türlü sömürülme içerir.”

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNİCEF) (1986); çocuk istismarı ve ihmali; “Çocuğa yakın kişilerin yasaklanmış veya önlenemez bir hareketinden ya da hareketsizliğinden kaynaklanan zarar” olarak tanımlarken Dünya Sağlık Örgütü “18 yaş altındaki çocuklara uygulanan her tür fiziksel, cinsel ve/veya duygusal kötü muamele, ihmal ve ticari olarak sömürülmesi ve çocuğun sağlığına, refahına ve gelişimine fiili veya potansiyel olarak zarar

²² WorldHealthOrganization. (2006). Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence. Erişim: (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf). Erişim Tarihi: 11.06.2016

²³ Özer, G. (2014). Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri Ve Aldıkları Önlemler. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi İstanbul

²⁴ Kars, Ö. (1996) Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları Bizim Büro Basımevi, Ankara.

²⁵ Zeytinoğlu, S. (1991). Sağlık, Sosyal Hizmet ve Hukuk Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı Ve İhmali Sorunu İle İlgili Görüşleri. *Çocuk İstismarı ve İhmali* (147-161). Ankara: Gözde Repro Ofset

veren eylemler” olarak tanımlar²⁶.

DSM-4 istismarı, “Klinik İlgi Odağı Olabilecek Diğer Durumlar” başlığı altında tanımlayarak beş kategoriye ayırmıştır; ‘Çocuğun fiziksel istismarı; Çocuğun cinsel istismarı; Çocuğun ihmal edilmesi; Erişkinin fiziksel istismarı (eş, yaşıtlı, ya da daha yaşlı kimseler tarafından yapılan); Erişkinin cinsel istismarı (ırza geçme, zorlama, taciz)’²⁷.

Çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili farklı tanımlar yapılmasına rağmen ortaya çıkan zarar tüm tanımlamalarda ortaktır. Bu tür olumsuz yaşantılar sonucunda çocuk fiziksel, cinsel, duygusal ve sosyal açıdan zarar görür.²⁸ Çocukluk çağı istismarı, erişkinliğe kadar uzanan karmaşık semptomatolojili bozukluklara yol açtığı için günümüzde çocukluğu da aşan bir anlam ve öneme sahiptir.²⁹

Çalışmada çocukluk çağı ihmal ve istismarı; beş alt boyutta incelenmiş olup, bunlar fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal istismar, duygusal ihmal, cinsel istismardır.

Çocukluk Çağı Travması ve Suç İlişkisi

Bireyde, olumsuz çocukluk çağı deneyimlerinin yarattığı ruhsal etkiler uzun süre devam edebilmektedir. Maruz kalınan örselenme yaşantılarının şiddeti ve sıklığı, bireyde gelişen psikolojik semptomların çeşitliliğini ve sıklığını artırmaktadır.³⁰

Suç eğiliminin oluşmasında en riskli dönem, hiç şüphesiz ki çocukluk çağlarıdır. Yetişkin çağlarda suç işleme eğiliminin varlığı, yüksek ihtimalle çocukluk döneminde var olan anti-sosyal yapının devamlılığı olarak görülür. Robins (1979) de bu konuda yetişkinlikte meydana gelen antisosyal davranışların kökeninin çocuklukta anti sosyal davranışlar olduğunu savunur.³¹

Çocuk istismarı çocuğun ruh sağlığını bozabildiği hatta ölümüne neden olabildiği gibi, yetişkinlikte birçok psikolojik soruna da yol açabilmektedir. Yaptıkları bir meta analitik derlemede Neumann D. ve arkadaşları (1996) “Çocuk istismarı anksiyete, sinirlilik, depresyon, intihar, *kendilik* kavramının

²⁶ United Nations Children’s Fund (UNICEF) (1986). Statistics on Children in UNICEF Assisted Countries

²⁷ Aktaran için bkz: Yıldırım,(2010) a.g.e.

²⁸ Gökler, R, (2006). Eğitimde Çocuk İstismarı ve İhmaline Genel Bir Bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3, 47-76. Yılmaz, A. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Risk Faktörleri Ve Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri. *Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1).

²⁹ Sadock Ve Ark., 2004’dan Aktaran: Yıldırım, 2010).a.g.e.

³⁰ Özen, Ş, Antar, S Ve Özkan, M, (2007). Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk, Sigara ve Alkol Kullanımı Üzerine Etkisi; Üniversite Son Sınıf Öğrencilerini İnceleyen Bir Çalışma. *Düşünen Adam*, 20(2), 79-87.

³¹ Aktaran İçin Bknz: Kızmaz, (2013).a.g.e.

bozulması gibi çeşitli psikolojik durumlarla ilişkilidir” diye belirtmişlerdir. Çocuk istismarının ilişkili olduğu diğer yetişkin psikiyatrik bozukluklar kişilik bozuklukları alkolün kötüye kullanımı veya bağımlılığı, yeme bozuklukları, anksiyete bozuklukları ve travma sonrası stres bozukluğunu içermektedir.³²

Suçluluğu oluşturan dinamik etkenler arasında zihinsel, duygusal ve kişilik bozuklukları sıralanabilir³³Suçluluğu açıklayan psikolojik teoriler, kişiliğin unsurlarının sapıcı davranışlara sebep olduğuna dayanırken, kliniksel kişilik yaklaşımların tamamına yakını suç davranışının aslında psikolojik dengenin bozulmasından kaynaklandığından bahseder. Suça sürüklenmiş çocukların nörotik, psikotik, sosyopatik ve şizofrenik davranışları olduğu gözlemlenirken, psikopatların karakterlerinde var olan bozukluk, duygusal tepkilerinde ve toplumsal hayatta nasıl uyum gösterdikleri konusunda etkin rol oynamaktadır. Bu kişiler karakterleri nedeni ile toplumsal normlarla çatışma içine girerler.³⁴

Ailenin birey üzerinde var olan etkisi çoğu zaman daha doğmadan öncesinde başlamıştır.³⁵ Birey, gelişiminin ikinci yılından başlayarak kendisinin, duyguları düşünceleri ve istekleri olan ayrı bir varlık olduğunun farkına varır. Kişi önce aile üyeleri ile sosyal bağlar kurar, daha sonra kendi yaşitlarını keşfeder. Bağımsızlığı ve hareketliliği arttıkça başka sosyal çevrelerle ilişkileri yaygınlaşır. Çevresi ile olan ilişkilerini algılayış biçimi neticesinde benliği ve kişiliği şekillenir.³⁶ Bundan ötürü de, kişinin ailesinin sağlıklı bir yapıya sahip ise, o kişinin de sosyo-psikolojik bakımdan sağlıklı olarak yetişmesine zemin hazırlanmış demektir, ailenin sağlıklı bir yapısı olmasıyla da; birey problemlerini kurallara aykırı davranarak çözen bir bireye dönüşür³⁷

Anne-babanın çocuklarına yönelik tutumları da istismar ve ihmal oluşturabilir; çoğu zaman çocukların anne ve babaları tarafından herhangi bir suç işlediklerinde fiziksel ya da sözel şiddet içeren cezai yöntemlere maruz kaldıkları bilinmektedir. Hem anne ve babaların gelenekselci bir eğitim anlayışı sergilediklerini kanıtlayan bu tutum, hem de çocukların önemli bir suç türü olan şiddeti öğrenmelerini ve süreç içinde aileden uzaklaşarak, sapıcı davranış

³² Farriqia ve Ark., 2011; Targius,2006; Tyrka Ve Ark., 2009’dan Aktaran için Bknz: Sinani, G.(2012). Psikiyatri Polikliniğine Başvuran ve Ağrı Yakınması Olan Kişilerde Çocukluk Çağı Travmasının Varlığı, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi. İstanbul.

³³ Yavuzer, H. (1986). Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, Özlem Kardeşler Matbaası, İstanbul

³⁴ Lary ve ark., 1981’den aktaran için bknz: Kunt, V.(2003). Suç ve Çocuk. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara

³⁵ İçli, TG, (2004). Kriminoloji. Ankara: Mart Kitapevi ve Yayınevi

³⁶ Aşkın, M, (2005). “Kişilik Ve Kişiler Arası İlişkiler”. *İnsan Yolunda Davranışlar, İlişkiler, İletişim*. Adem Solak (Ed.). Ankara : Pegem Yayınları

³⁷ Avcı, M, (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler ve Çözüm Önerileri. Atatürk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 11(1): 49-73

gösteren topluluklara katılmalarına sebep olur. Bu konuda Binbaşıoğlu'nun (1983)³⁸ yaptığı bir araştırmada, "Suçlu çocukların ailelerinin %60'ının, çocuklarının eğitiminde, geleneksel kötü eğitim yöntemleri uyguladıkları" belirlenmiştir.³⁹

Disiplin yöntemi olarak kullanılan fiziksel şiddet çocuğun evden uzaklaşarak, ailesiyle bağlarını koparmasına sebep olmaktadır. Gökçearslan Çifçi (2008)⁴⁰'nın hükümlü yetişkinler ile yaptığı bir araştırmada "görüşme yapılan hükümlülerin %59,3'ünün çocukluk çağlarında, babası tarafından şiddet gördüğü, sadece %10,2'sinin anneleri tarafından, %22,4'ünün de ağabey, kardeş veya ablası tarafından sıklıkla şiddet gördüğü" ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra aynı araştırmada "Hükümlülerin %34,5'inin babaları da annelerine sık sık şiddet uygulamakta olduğu, gençlerin aile yapıları incelendiğinde ise çoğunun aile ilişkilerinin olumsuz olduğu, hükümlülerin aile üyeleri arasında, şiddetli geçimsizliklerin yaşandığı, parçalanmış ailelerden geldiği ve hükümlülerin büyük çoğunluğunun aileleri düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu" bulguları elde edilmiştir.

Fiziksel ceza ebeveynlerle çocuklar arasındaki bağı zayıflatır, çocuğun kendine saygısını azaltır ve adalete inancını yitirmesine neden olur. Aynı zamanda tutarsız disiplin de çocuk suçluluğuna yol açabilir.⁴¹ Yapılan çoğu araştırma ailede sağlıklı bir iletişim söz konusu olduğunda dayanışma ve uyumun da yüksek olacağını savunmaktadır. Bunun tam tersi olarak ta sıklıkla kavga ve uyumsuz davranışların olduğu ailelerde ise, bilhassa çocuklarda, ruhsal ve fiziksel bakımdan çeşitli problemler görülebilir. Sorunlu ailelerde yaşamına devam eden çocuklarda ortaya çıkan çeşitli kişilik problemleri, ilerleyen dönemlerde sapkın tutuma yahut suçluluğa dönüşebilmektedir.⁴²

Çocuklar doğdukları günden itibaren anne sevgisini ve ilgisini kaybetmemek amacı ile sakin durup yaramazlık yapmadan ebeveyninin istediği gibi tavır sergilemeyi öğrenirler. Bu durumda da toplumsal davranışların öğrenilmesinde anneye duyulan sevgi ve bağlanma yatar. Sevgi ve bağlanma gelişmemiş ise çocuk toplumsal kurallara uyum sağlamakta güçlük çeker. Örneğin sürekli hırsızlık davranışı sergileyenlerde anne yoksunluğu ya da annesiyle kötü ilişkileri olanlar oldukça fazladır. Bunun yanı sıra doğduğu dönemde annesine muhtaçlık hisseden çocuğun, kişiliğinin gelişebilmesi için bir baba figürüne de ihtiyacı vardır. Çünkü baba otoriteyi temsil eder ve bu da toplumsal değerlerin temsilcisidir diyebiliriz. Çocuğun üzerine aşırı titreyen oldukça

³⁸ Binbaşıoğlu, C, (1983). Ruh Sağlığı Bilgisi, 3. Basım, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara

³⁹ Uluğtekin, 1991). a.g.e.

⁴⁰ Gökçearslan Çifçi, E, (2008). Kapkaç Suçundan Hüküm Giyenlerin, Sosyo-Demografik Özellikleri, Sosyal Dışlanma Süreçleri, Suç Ve Diğer Sapma Davranışlar Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

⁴¹ Avcı (2008) a.g.e.

⁴² İçli, (2004)a.g.e.

korumacı davranan veya ona zaman ayırmakta zorlanan, çocuğunu ihmal eden az ya da çok otoriter davranan baba çocuğunun kişiliği üzerinde negatif etkiler bırakacaktır. Anneye benzer olarak baba yoksunluğu, otorite boşluğu ve rol model eksikliğine neden olur. Warren ve Palmer'in suçlu çocuklar üzerinde yaptığı araştırma da "çocukların %98'inin baba yokluğu (evde baba yerini tutabilecek kimse de yok) ve %17'sinin anne yoksunluğu çeltiği" tespit edilmiştir.⁴³

Ailenin parçalanması sıklıkla çatışma, düşmanlık ve saldırganlıkla bir arada görülür. Boşanmış aile çocuklarında gevşek denetim, zayıflatılmış bağlılık ve arkadaş baskısına karşı çok fazla alınganlık görülür.⁴⁴ Bozuk, düzensiz aile ortamı, anne babanın ciddi ruhsal rahatsızlığının olması, anlamlı toplumsal riskleri oluşturur.⁴⁵ Boşanma, ölüm ve ayrı yaşamak şeklinde görülen parçalanmış ailede yaşayan çocukların, o andaki yaşının çocuklar üzerinde farklı sonuçlar doğurduğu bilinmektedir. Yaşı daha küçük olan çocuk, anne ve babasının sevgisine ve ilgisine daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Fakat yaş ilerledikçe çocuklar boşanma ve ölüm gibi sebeplerle beliren olumsuzluklardan daha az etkilenmektedirler. Bunun yanı sıra annenin yokluğu küçük çocuklarda, babanın yokluğu ise büyük çocuklarda sorunlar oluşturmaktadır. Çünkü küçük yaştaki çocukların yeme, içme, giyinme ve temizlik gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için annelerine bağımlılıkları söz konusudur. Yine çocuklar üzerinde ailenin parçalanma şeklinin de olumsuz etkileri vardır. Ölümle bir ailenin parçalanması ile boşanma sonucu bir ailenin parçalanması elbette ki aynı olmamaktadır. Hatta bazen boşanmanın çocuk üzerinde ölümden daha ağır bir etkiye sahip olduğu gözlenmektedir. Çünkü çocuk boşanmaya sebep olan etkenlerin ortadan kalkacağını ve boşanmanın engellenebileceğini düşünerek daha fazla olumsuz olarak etkilenebilmektedir. Bunda her boşanmanın tartışmalı ve gergin bir geçmişe sahip olmasının da etkisi vardır. Ama çocuk anne ve babasının ölümünü ve bundan çıkan sonucu zamanla kabullenebilmektedir.⁴⁶

Ebeveynlerin farklı davranış şekillerine sahip olmaları, çocukların da zaman içinde bilerek veya bilmeyerek bu farklı tavırları benimsemesine neden olur.⁴⁷ Şiddet gören çocuk, anne babanın davranışını örnek alıp benimser, ayrıca edindiği birtakım davranışsal güçlüklerin ve sürekli zorlanmaların yol açtığı beyindeki fizyolojik ve nörokimyasal değişimin etkisiyle de suça ve şiddete

⁴³ Aktaran için bkz: Günçe G, (1983) "Çocuk Suçluluğu ve Aile", Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu 22-23 Haziran 1983 (Yayına Hazırlayan Doç.Dr.Esin ONUR), A.Ü.Basımevi, s. 3-4

⁴⁴ İçli, (2004) a.g.e.

⁴⁵ Bakırcıoğlu, R, (2007). Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozukluklar. Anı Yayıncılık, Ankara

⁴⁶ Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması). İnönü Üniversitesi, Doktora Tezi.

⁴⁷ Çiftçi, O, (1991). "Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü". *Aile ve Toplum: Eğitim ve Kültür Araştırması Dergisi*, 1(2), 19-23

yönelirler.⁴⁸

Aileye bağlı olma durumu suç davranışına yönelimi azaltacağı gibi yeniden suç davranışına yönelmeye de engel olan güçlü bir faktördür. Gökçearslan Çıfci'nin (2008)⁴⁹ araştırmasında; hükümlü bireylerin yarısına yakınının ceza evine girmeden evvel ailesi yanında değil arkadaşları ile yaşadıkları tespit edilirken, hükümlü bireylerin aile özelliklerine bakıldığında ise eğitim düzeylerinin oldukça düşük olduğu disiplin yöntemi olarak ta fiziksel şiddete başvurdukları öğrenilmiştir. Ölüm, boşanma vb nedenlerle parçalanmış ailelerin bağlarının da oldukça zayıf olduğu aile üyeleri ve akrabalar arasında suç davranışına karışmış bireylerin olduğu görülmektedir. Bu çalışmada şu bulgulara da ulaşılmıştır; "Ailelerinin zamanında kendileriyle ilgilenilmediğini belirten hükümlülerin, "keşke o dönemlerde ailemiz bizimle daha yakından ilgilenselerdi" demekte oldukları ve hükümlünün küçük yaşta çalışmak için kendisinden çok büyük bir kişinin yanına bırakılmasının da ailesi tarafından yeterince ilgilenilmediği anlamına gelmektedir'.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı; yetişkin hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyini ve bu düzey ile bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

Hükümlülerin sosyo-demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu) nelerdir?

Hükümlü bireylerin çocukluk çağı travma düzeyi nedir?

Hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyi ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyi ile ebeveynlerinin eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyi ile çocukluk dönemlerine ilişkin bulgular (aile yapıları; yaşadıkları yer ve ailelerinin gelir düzeyi tanımları; aile ilişkilerini tanımlamaları) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyi ile kendilerinin ve ailelerinin suç durumuna ilişkin bulgular (daha önce cezaevine girme durumları ve ailede cezaevine giren kişinin var olup olmaması) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma materyalinin toplanmasında daha önce geçerlilik ve güvenilirliği Şar ve arkadaşları tarafından yapılmış çocukluk çağı travma ölçeği ve çalışmacı

⁴⁸ Bakırcıoğlu, (2007) a.g.e.

⁴⁹ Gökçearslan Çıfci, (2008) a.g.e.

tarafından hazırlanmış olan sosyo-demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Araştırmacı tarafından düzenlenen ve 22 sorudan oluşan sosyo-demografik formda; katılımcıların cinsiyet, yaş, öğrenim durumu; ailelerine, çocukluk dönemlerine ve suçlarına ilişkin değişkenlere yer verilmiştir.

Hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyinin belirlenmesi amacı ile uygulanan Çocukluk Çağı Travma Ölçeği(CTQ); 1995 yılında David P. Bernstein tarafından geliştirilmiştir. İlk olarak 1996 da ise Şar tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek, 2012 yılından yine Şar ve arkadaşları tarafından yeniden düzenlenmiştir. Bu ölçek ile çocukluk çağı cinsel, fiziksel, duygusal (emosyonel) istismar ile duygusal ve fiziksel ihmali konu alan beş alt boyut ve bu boyut puanlarının toplamından elde edilen puan ile değerlendirilmektedir. Ölçekte yanıltıcı özellikte olan üç tane minimizasyon sorusu da dahil olmak üzere toplam 28 soru bulunmakta olup, katılımcıların sorulara '1)Hiç Bir Zaman' '2) Nadiren' '3)Kimi Zaman' '4)Sık Olarak' '5)Çok Sık' yanıtlarından birini vermeleri beklenmektedir. Her soruya 1-5 arasında puan verilir. Ölçek ile her bir travmatik yaşantı alt ölçeklerinin tek tek puanını ve toplam puan hesaplanabilmektedir.

Çocukluk Çağı Travma Ölçeği puanları hesaplanırken önce olumlu ifadelerin (madde 2,5,7,13,19,26,28) puanları ters çevrilmiştir (örneğin 1 puan 5 puana 4 puan 2 Puana çevrilmiştir). Beş alt puanın toplamı CTQ toplam puanını vermiş olup; alt puanlar 5-25, toplam puan 25-125 arasındadır. Olumlu ifade olmasına rağmen minimizasyonla ilgili (madde 10, 16, ve 22) maddelerin puanları ters çevrilmemiştir, çünkü bu üç madde sadece travmanın inkârını ölçmekte ve toplam puanı etkilememektedir. Duygusal (emosyonel) istismar 3,8,14,18,25 numaralı maddelerle, fiziksel istismar 9,11,12,15,17 numaralı maddelerle, fiziksel ihmali 1,4,6,2,26 numaralı maddelerle, duygusal (emosyonel) ihmali 5,7,13,19,28 numaralı maddelerle, cinsel istismar 20,21,23,24,27 numaralı maddelerle değerlendirilmiştir.⁵⁰

Araştırmanın veri toplama sürecini gerçekleştirmek üzere, T.C. Adalet Bakanlığı'ndan araştırmanın örneklemini belirlemek amacı ile hem erkek hem kadın cezaevi bulunan illerin listesi ve buradaki hükümlü sayısı dilekçe ile istenmiştir. Adalet Bakanlığından edinilen veriler ışığında en çok hükümlü birey bulunan Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu ve Denizli D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu belirlenmiş ve bu kurumlarda çalışma yapılmak üzere; araştırmanın detaylarını içeren ve uygulamayı anlatan bir dilekçe Bakanlığa sunulmuş izin istenmiştir. T.C. Adalet Bakanlığı'ndan gerekli izinler alındıktan sonra adı geçen ceza infaz kurumlarıyla iletişime geçilmiştir.

Her iki kuruma da gidilerek araştırma ölçütlerini karşılayan (18 yaşının üzerinde, hükümlü, hastanede veya ailesi yanında izinli olmayan) hükümlü

⁵⁰ Şar V, Öztürk E ve İkikardeş E, (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik Güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 32(4):1054-63

kadınlar ve erkeklerin listesi alınmış, listeden sistematik örnekleme yöntemine göre seçilen 170 kadın 170 erkek toplam 340 kişi araştırmaya davet edilmiş olup; araştırmaya katılımında gönüllülük esas alınmıştır. İlk olarak hükümlü bireylere araştırmanın amacı ve verilen cevapların gizliliği ile ilgili sözel bilgi verilmiş ardından da anlatılanların daha ayrıntılı biçimde yer verildiği bilgilendirilmiş onam formu kendilerine sunulmuştur. Bilgilendirme sonucunda araştırmaya katılmayı kabul eden hükümlülerden bilgilendirilmiş onam formunu imzalamaları istenmiştir. Bu süreçte isim yazmak istemeyenler olmuş, bu nedenle isim yazma konusunda zorunluluk olmadığı ifade edilmiştir.

Anket formlarını katılımcıların kendilerinin okuyup yanıtlamaları istenmiştir. Yaklaşık üç gün süren veri toplama işlemi, kurum idaresinin belirlediği gün ve saatlerde kuruma gidilerek yürütülmüştür. Anket materyalleri Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda ise araştırmaya katılmayı kabul eden 167 kadın hükümlüye bir gün boyunca geniş gruplar halinde konferans salonunda uygulanmıştır. Ancak 16 kişinin anket sorularının yarısından fazlasını boş bırakması nedeni ile anketler araştırmaya dahil edilmemiş toplam 151 anket toplanmıştır. Denizli D tipi kapalı Ceza infaz kurumunda ise sadece erkek hükümlüler ile görüşme yapılmasına izin verildiğinden, soru formları araştırmaya katılmayı kabul eden 170 erkek hükümlüye iki gün boyunca yaklaşık yirmişer kişilik gruplar halinde kurum kütüphanesinde uygulanmıştır. 10 kişinin araştırmayı yarım bırakmak istemeleri ve 17 kişinin de anket sorularının yarısından fazlasını boş bırakmaları nedeni ile 27 kişinin anketi araştırmaya dahil edilmeyerek toplam 143 anket toplanmıştır. Anket uygulaması her grupta ortalama 15-20 dk sürmüş olup; uygulama 01.02.2016 - 03.02.2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kolmogorov-Smirnov normal dağılım testi uygulanmıştır. CTQ(Çocukluk Çağı Travması) ölçeği alt boyutları ve genel puanların normal dağılım göstermediği saptanmıştır($p<0,05$). Araştırma bulgularının belirlenmesinde hipotez testleri olarak parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır.

İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında man whitney-u testi, ikiden fazla bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında kruskall whallis testi; sıralı verilerde ise korelasyon analiz yöntemi kullanılmıştır. Kruskall whallis testi sonrasında farklılıkları belirlemek üzere tamamlayıcı olarak man whitney-u testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan geçerlilik güvenilirliği yapılmış olan ölçeğin Türkçeye uyarlanması sırasında elde edilen Cronbach Alpha değerleri ve araştırmada elde edilen değerler aşağıda verilmiştir.

BULGULAR

Hükümlü bireylerin sosyo demografik özelliklerini, çocuk dönemi yaşantılarına ilişkin bilgileri belirlemek ve bu bilgileri çocukluk çağı travma düzeyi ve alt boyutları ile karşılaştırmak amacı ile Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza infaz kurumunda 151 kadın hükümlüyle ve Denizli D tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 143 erkek hükümlüyle gerçekleştirilen araştırmada bulgular bu bölümde verilecektir.

Tablo 1.Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Yaş Ortalaması		Min.-Max. Yaş	Yaş SS
38,10		20-65	9,81
Özellikler		Sayı	%
Yaş	18-24 arası	25	8,5
	25-29 arası	33	11,2
	30-39 arası	122	41,5
	40-49 arası	68	23,1
	50-59 arası	41	13,9
	60-69 arası	5	1,7
	Toplam	294	100,0
Cinsiyet	Kadın	151	51,4
	Erkek	143	48,6
	Toplam	294	100,0
Medeni Durum	Evli	127	43,5
	Hiç Evlenmemiş	54	18,5
	Boşanmış	73	25,0
	Dul	32	11,0
	Ayrı Yaşıyor	6	2,1
	Toplam	292	100,0
Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	3	1,0
	Okur Yazar	5	1,7
	İlkokul Terk	13	4,5
	İlkokul Mezunu	81	27,8
	Ortaokul Terk	25	8,6
	Ortaokul Mezunu	43	14,8
	Lise Terk	37	12,7
	Lise Mezunu	49	16,8
	Üniversite Terk	9	3,1
	Üniversite Mezunu	26	8,9
	Toplam	291	100,0

Tablo 1'e bakıldığında; araştırmaya 151 (%51,4) kadın 143 (%48,6) erkek toplam 294 kişinin katıldığı görülmektedir. Katılımcıların yaşları 20-65 yaş arasında değişmekte olup yaş ortalaması yaklaşık 38' dir. Katılımcıların çoğunluğunu oluşturan 122 kişinin (%41,5) 30-39 yaş aralığında olduğu görülmüştür. TÜİK'in 2013 verilerine göre Türkiye'deki hükümlü bireylerin (161.711 kişi) üçte ikisinin (54.493 kişi) 25-34 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Türkiye geneline de araştırma bulgularına da bakıldığında hükümlü bireyler Levinson'un bireysel yaşam yapısı kuramına göre 20-40 yaş arası olarak tanımlanan ilk yetişkinlik dönemindedirler. Bu dönemde kişilerin biyolojik olarak en üst düzeyde olduklarını ancak psikolojik olarak ta en stresli dönemde olduğunu savunur. İlk yetişkinlik dönemindeki bireylerin kişisel tatminler ve haz peşinde oldukları bunun yanı sıra toplumda yer edinip statü kazanmaya çalışmaları kişileri büyük bir stresle baş başa bırakır. Bu dönemde beklentiler ile gerçeklerin uyuşmadığını fark eden kişiler kaygı ve uyumsuzluğa itilir.⁵¹ Bu dönemde topluma uyum sağlayamayan ve umutlarını kaybeden bireyin arzularına ulaşabilmek adına sapıcı davranışlar gösterdiği, bu nedenle hükümlü bireylerin yaş aralığının bu evrede yoğunlaştığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların medeni durumuna bakıldığında ise; yarısına yakını olan %43,5'inin evli olduğu; %25'inin boşanmış, %18,5'inin ise hiç evlenmemiş olduğu görülmektedir. TÜİK'in 2013⁵² yılı verileri de araştırma bulgularını doğrular niteliktedir. Hükümlü bireylerin çoğunun ilk yetişkinlik yaş aralığında olduğu düşünüldüğünde bu bireylerin evli olması beklenen bir bulgudur, çünkü Levinson'un teorisine göre bu dönemde aile yaşamı arkadaşlık dostluk gibi bağlılık gerektiren ögeler ön plandadır, evlilik ile aile yaşamına adım atmak, toplumda kabul görmek anlamına gelmektedir⁵³

Araştırmaya katılanların %27,8'inin ilkokul mezunu olduğu bu durumu %16.8 ile lise mezunlarının takip ettiği, %14.8'inin ise ortaokul mezunu olduğu tespit edilmiştir. Yine Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün sitesinden alınan güncel bilgilere göre; Türkiye'deki hükümlü bireylerin çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu, ilkokul mezunlarının yaklaşık yarısı kadarının da lise mezunu olduğu tespit edilmiştir. Literatürden elde edilen bilgiler, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Çalışmalar, ülkemizde, eğitim düzeyinin düşüklüğünün suça yönelme eğilimini etkilediğini göstermektedir. Akademik alanda başarı sağlayabilmek için, bilişsel ve duygusal kapasitenin belirli bir seviyede gelişmiş olması gerekir ve bu durum kişilerin, mantık

⁵¹ Aktu, Y, (2016). Levinson'un Kuramında İlk yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. **8**(2);162-177

⁵² TÜİK, (2013). Adalet İstatistikleri. Erişim: (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070). Erişim Tarihi: 10. Mayıs. 2016.

⁵³ Aktu, (2016) a.g.e.

yürütebilmesini, dili kullanabilmesini, görsel-mekansal ve genel bilgiye sahip olmasını sağlar. Sosyal Kontrol kuramcılardan Hirschi’de ‘Suç bireyin geleneksel kurumlardan olan okul, aile, din gibi kurumlara olan bağının zayıflamasıyla oluşur.’ demektedir.⁵⁴

Tablo 2. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyi

	N	Ort	Ss	Min.	Max.
Duygusal İstismar	294	8,56	4,85	5,00	24,00
Fiziksel İstismar	294	7,72	4,99	5,00	25,00
Fiziksel İhmal	294	8,44	3,71	5,00	23,00
Duygusal İhmal	294	11,14	5,61	5,00	25,00
Cinsel İstismar	294	6,31	3,49	5,00	25,00
CTQ Toplam	294	43,14	18,14	25,00	107,00

Tablo 2 incelendiğinde; araştırmaya katılan hükümlülerin “duygusal istismar” düzeyi (8,558 ± 4,847); “fiziksel istismar” düzeyi (7,725 ± 4,986); “fiziksel ihmal” düzeyi (8,442 ± 3,715); “duygusal ihmal” düzeyi (11,136 ± 5,607); “cinsel istismar” düzeyi (6,310 ± 3,488); “CTQ toplam” düzeyi (43,143 ± 18,142); olarak saptanmıştır. Zoroğlu ve arkadaşlarının 2001 yılında yaptığı “Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları” isimli 839 lise öğrencisi ile yapılan araştırmada; deneklerin %16.5’i ihmale, %15.8’i duygusal istismara, %13.5’i fiziksel istismara ve %10.7’si cinsel istismara (ensest dahil) maruz kaldığı saptanmıştır. Tiftik’in⁵⁵ 2012 yılında yaptığı araştırmasında ise; araştırmaya katılan hükümlülerin yaklaşık %23’ünün çocukluk döneminde örselenme yaşantısına maruz kaldığı tespit edilmiş; çocukluk örselenme yaşantıları türleri ayrı ayrı incelendiğinde; yaklaşık %26’sının fiziksel örselenme yaşantılarının, %21’inin duygusal örselenme yaşantılarının ve %10’unun cinsel örselenme yaşantılarının, yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hükümlü bireylerin çocukluk çağı travma düzeyinin bu denli ortalama değerlerde olmasının nedeninin kişilerin yetişkinlikte oldukça kötü bir hayat deneyimi geçirmiş olmaları, bu nedenle de çocukluk dönemlerini iyi hatırlamak ve anmak isteyerek, yaşadıkları kötü deneyimleri saklamak istemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

⁵⁴ Aktaran için bkz: Sevim, T, Soyaslan Y. (2009) Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği. *Polis Bilimleri Dergisi*. **11**(3). Ankara

⁵⁵ Tiftik, N, (2012). Adam Öldürme Eylemi Nedeniyle Hüküm Giymiş Kadınlarda Çocukluk Örselenme Yaşantılarına Maruz Kalma, Adil Dünya İnancı Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Tablo 3. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Duygusal İstismar	Kadın	151	8,556	4,93	10 563,50	0,74
	Erkek	143	8,56	4,77		
Fiziksel İstismar	Kadın	151	7,67	4,79	10 778,50	0,98
	Erkek	143	7,78	5,20		
Fiziksel İhmal	Kadın	151	8,64	3,98	10 621,00	0,81
	Erkek	143	8,24	3,41		
Duygusal İhmal	Kadın	151	11,11	6,17	10 104,50	0,34
	Erkek	143	11,17	4,97		
Cinsel İstismar	Kadın	151	7,14	4,34	8 703,00	0,00
	Erkek	143	5,43	1,92		
CTQ Toplam	Kadın	151	44,17	19,84	10 579,50	0,76
	Erkek	143	42,06	16,15		

Tablo 3'e bakıldığında; hükümlülerin cinsiyet değişkenine göre çocukluk çağı travması ve tüm alt travma türleri incelendiğinde; duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, CTQ toplam puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediğinin tespit edilmiş olduğu, sadece hükümlülerin cinsel istismar puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı bulunduğu görülmektedir ($p=0,000<0,05$) ve kadınların cinsel istismar puanları ($x=7,139$), erkeklerin cinsel istismar puanlarından ($x=5,434$) yüksek bulunmuştur. Alandaki çalışmalar da, kadın suçluların yüksek oranda çocukluklarında fiziksel, duygusal ve cinsel örselenmeye maruz kaldıklarını belirtmektedir. Bu durumun yaşı fark etmeksizin kadınların cinsel obje olarak görülmesi ve erkeklerin cinsel istismara maruz kalsa da konuyu saklamak istemelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Cinsel İstismar; ortaya çıkardığı suçluluk, utanç gibi duygular nedeniyle genellikle gizlenmektedir ve bu nedenle de gerçeği yansıtan istatistiksel verilere ulaşmak oldukça zordur.⁵⁶Chen ve arkadaşlarının 2010 yılında yaptığı çalışmada; 'Çocukluğunda cinsel istismara uğrayan bireylerde hayat boyu %3.09 anksiyete bozukluğu, %2.66 depresyon, %2.72 yeme bozukluğu, %2.34 travma sonrası stres bozukluğu, %16.17 uyku bozuklukları ortaya çıktığı ve %4.14 sıklıkla da intihar girişimleri yaşadıkları' bulunmuştur.⁵⁷Suçluluğu oluşturan dinamik etkenler arasında zihinsel, duygusal ve kişilik bozuklukları sıralanabilir.⁵⁸Cinsel istismar duygusal ve kişilik bozukluğunu etkileyen gizli kalmış bir istismar türüdür, saklanıp çözümlenemediği için de suç davranışına yönelimi her dönemde tetiklediği düşünülmektedir.

⁵⁶ İşeri E. (2008). Cinsel İstismar. Çetin FÇ, Pehlivan Türk B, Ünal F, Uslu R, İşeri E, Türkbay T, Coşkun A, Miral S, Motavallı N (Ed)Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı.1.Baskı, Ankara, Hekimler Yayın Birliği; 470-477

⁵⁷ Yavuzer, (1986) a.g.e.

⁵⁸ Aktaran için bkz; Sinani, (2012) a.g.e.

Tablo 4. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyi ile Anne Baba Eğitim Düzeyi Arasındaki Korelasyon İlişkisi

		Anne Eğitim Durumu	Baba Eğitim Durumu
Duygusal İstismar	r	-0,08	-0,12
	p	0,18	0,06
Fiziksel İstismar	r	-0,07	-0,11
	p	0,28	0,08
Fiziksel İhmal	r	-0,10	-0,16**
	p	0,11	0,01
Duygusal İhmal	r	-0,13*	-0,12
	p	0,04	0,05
Cinsel İstismar	r	-0,04	-0,04
	p	0,49	0,46
CTQ Toplam	r	-0,10	-0,14*
	p	0,09	0,03

Tablo 4 incelendiğinde; hükümlülerin anne, baba eğitim durumu ve kardeş sayıları ile travma düzeyi ve alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek adına yapılan korelasyon analizine bakıldığında; anne eğitim düzeyi arttıkça duygusal ihmal azalmakta, baba eğitim düzeyi arttıkça, fiziksel ihmal ve CTQ toplam travma düzeyi azalmaktadır denebilir.

Literatür ile araştırma bulgularının kısmen de olsa uyduğu gözlemlenirken; Demirel'in 2015⁵⁹ yılında yaptığı çalışmasında; araştırmaya katılan bireylerin baba ve anne eğitim durumu ile sadece fiziksel ihmal alt ölçeği arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Aynı çalışmada babası okuma yazma bilmeyen bireylerin diğer bireylere oranla fiziksel ihmal düzeyinin; annesi okuma yazma bilmeyenlerin diğer bireylere oranla fiziksel ihmal düzeyinin daha yüksek olduğunu saptamıştır.

Tablo 5. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Çocuklukta Yaşanılan Yerdeki Gelir Düzeyine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Duygusal İstismar	Yüksek gelir düzeyi	29	7,31	4,05	14,66	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	183	8,01	4,43			
	Düşük gelir düzeyi	81	10,23	5,61			
Fiziksel İstismar	Yüksek gelir düzeyi	29	6,41	3,08	9,06	0,01	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	183	7,18	4,47			
	Düşük gelir düzeyi	81	9,35	6,15			
Fiziksel İhmal	Yüksek gelir düzeyi	29	7,52	3,13	24,33	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	183	7,90	3,58			
	Düşük gelir düzeyi	81	9,97	3,81			
Duygusal İhmal	Yüksek gelir düzeyi	29	9,52	5,61	16,29	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	183	10,43	5,25			
	Düşük gelir düzeyi	81	13,26	5,87			
Cinsel İstismar	Yüksek gelir düzeyi	29	5,65	1,97	0,85	0,65	
	Orta gelir düzeyi	183	6,39	3,66			
	Düşük gelir düzeyi	81	6,37	3,53			
CTQ Toplam	Yüksek gelir düzeyi	29	37,72	14,77	22,41	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	183	40,97	16,95			
	Düşük gelir düzeyi	81	49,86	20,17			

⁵⁹ Demirel, E. (2015). Reem Nöropsikiyatri Merkezi'nin Üç Şubesine Depresyon Şikayetiyle Başvuran Kadınların Çocukluk Çağı Travması Açısından Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul

Tablo 5’de görüldüğü üzere; araştırmaya katılan hükümlülerin duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal, cinsel istismar, CTQ toplam puanları ortalamaları çocuklukta yaşadıkları yerin gelir düzey algısı değişkeni açısından incelenmiş ve grup ortalamaları arasındaki fark cinsel istismar puanları hariç anlamlı bulunmuştur. Buna göre; yaşanan ortamın gelir düzeyi ile çocukluk çağı travması ve alt düzeyleri arasında ilişki olduğu ve gelir düzeyi azaldıkça çocukluk çağı travmasının arttığı tespit edilmiştir.

Tablo 6. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Çocuklukta Aile Gelir Tanımına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Duygusal İstismar	Yüksek gelir düzeyi	23	7,52	4,55	13,59	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	168	7,92	4,39			
	Düşük gelir düzeyi	103	9,83	5,37			
Fiziksel İstismar	Yüksek gelir düzeyi	23	7,26	4,94	4,65	0,10	
	Orta gelir düzeyi	168	7,26	4,59			
	Düşük gelir düzeyi	103	8,58	5,53			
Fiziksel İhmal	Yüksek gelir düzeyi	23	7,52	3,36	28,97	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	168	7,72	3,54			
	Düşük gelir düzeyi	103	9,82	3,71			
Duygusal İhmal	Yüksek gelir düzeyi	23	9,91	5,90	18,38	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	168	10,14	5,24			
	Düşük gelir düzeyi	103	13,04	5,67			
Cinsel İstismar	Yüksek gelir düzeyi	23	5,78	2,33	1,71	0,42	
	Orta gelir düzeyi	168	6,39	3,74			
	Düşük gelir düzeyi	103	6,30	3,28			
CTQ Toplam	Yüksek gelir düzeyi	23	39,35	16,70	21,26	0,00	3 > 1 3 > 2
	Orta gelir düzeyi	168	40,49	17,30			
	Düşük gelir düzeyi	103	48,32	18,79			

Buna paralel olarak; tablo 6’da da görüleceği üzere; araştırmaya katılan hükümlülerin fiziksel istismar ve cinsel istismar puanları ortalamalarının çocuklukta aile gelirtanımında değişkeni açısından incelendiğinde; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$). Ancak araştırmaya katılan hükümlülerin duygusal istismar ($KW=13,588$; $p=0,001 < 0.05$), fiziksel ihmal ($KW=28,967$; $p=0,000 < 0.05$), duygusal ihmal ($KW=18,376$; $p=0,000 < 0.05$) ve CTQ toplam ($KW=21,258$; $p=0,000 < 0.05$) puanlarının ortalamalarının çocukluk dönemlerindeki ailelerinin gelir durumunu tanımlamaları değişkeni açısından incelendiğinde; grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Buna göre;

Kısacası; çocukluk döneminde ailenin gelir düzeyi ile çocukluk çağı travması ve alt düzeyleri arasında genel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve gelir düzeyi azaldıkça çocukluk çağı travmasının arttığı tespit edilmiştir.

Araştırma neticesinde aile gelir düzeyi tanımı ve çevre gelir düzey tanımlarının birbirine benzerlik gösterdiği ve ulaşılan sonuçların hemen hemen aynı olduğu düşünüldüğünde birlikte ele alınmalarında bir sakınca görülmemiş olup, literatür bulgularında da birlikte değerlendirilmiştir. Literatür çalışmalarının da çocukluk çağı travmasını etkileyen öncelikli olan faktörün ekonomik problemler olduğuna değinmesinin araştırma bulgularımızı destekler nitelikte olduğunu göstermektedir. Ulaşılabilen araştırmaların çoğunda gelir düzeyi düşüklüğü ile istismar ve ihmal ilişkili bulunmuştur. Bu çalışmalardan biri olan Demirkapı'nın 2013⁶⁰ yılında yaptığı çalışmada "1000 TL ve altında gelire sahip olan katılımcıların travma puan ortalamalarının anlamlı olarak 1000 TL ve üstündekilerden daha yüksek" olduğu belirlenirken; Yılmaz ve Irmak (2008)⁶¹'in yaptığı çalışmada ergen bireylerin ekonomik düzeyleri ile fiziksel istismara uğrayan ve istismara uğramayanlar arasındaki fark karşılaştırılmış; fiziksel istismara uğrayan grupta ekonomik durumun kötü, istismara uğramayan grupta ise ekonomik durumun iyi olduğu tespit edilmiştir. Zeren ve arkadaşlarının 2012⁶² yılında yaptığı araştırmaya göre ise "Ailesi alt gelir düzeyine sahip öğrencilerin duygusal istismar ve toplam örselenme ölçek puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu" tespit edilmiştir. Ekonomik faktörlerin istenilen imkanlara ulaşmak için bir etken olduğu düşünüldüğünde, ekonomik düzeyin düşük olmasının, bireylerin çocukluk çağlarında bazı haklarından mahrum bırakılmalarına hatta temel ihtiyaçlarını karşılayamamalarına neden olabilmektedir. Bu da en önemli ihmal ve istismar nedenidir denebilir. Tüm hayatları boyunca haksızlığa uğradığını düşünen ve avantajlı kesim ile eşit haklara sahip olmaya çalışan çocuğun yetişkinlik döneminde toplum kurallarını kabul etmeyeceği ve normlara aykırı davranışlar sergileyeceği düşünülmektedir.

⁶⁰ Demirkapı, E, (2013). Çocukluk Çağı travmalarının Duygu Düzenleme ve Kimlik Gelişimine Etkisi ve Bunların Psikopatolojiler İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Aydın

⁶¹ Yılmaz Irmak, T. (2008). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir

⁶² Zeren C, Yengil E, Çelikel A, Arık A ve Arslan M.(2012). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı, *Dicle Tıp Dergisi*; 39 (4): 536-541

Tablo 7. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Çocukluğunda Yaşadığı Aile Yapısına Göre Ortalaması

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark
Duygusal İstismar	Parçalanmış aile ile büyüyenler	49	9,91	4,55	15,23	0,00	1>3 2>3
	Geniş aile ile büyüyenler	16	9,87	5,10			
	Çekirdek aile ile büyüyenler	227	9,83	5,37			
Fiziksel İstismar	Parçalanmış aile ile büyüyenler	49	7,86	4,94	16,16	0,00	1>3
	Geniş aile ile büyüyenler	16	7,81	3,60			
	Çekirdek aile ile büyüyenler	227	6,92	5,53			
Fiziksel İhmal	Parçalanmış aile ile büyüyenler	49	9,52	3,36	15,01	0,00	1>3
	Geniş aile ile büyüyenler	16	9,25	3,80			
	Çekirdek aile ile büyüyenler	227	9,12	3,71			
Duygusal İhmal	Parçalanmış aile ile büyüyenler	49	14,18	5,90	14,58	0,00	1>3 2>3
	Geniş aile ile büyüyenler	16	14,06	6,22			
	Çekirdek aile ile büyüyenler	227	13,04	5,67			
Cinsel İstismar	Parçalanmış aile ile büyüyenler	49	5,78	2,33	4,09	0,13	
	Geniş aile ile büyüyenler	16	5,19	0,54			
	Çekirdek aile ile büyüyenler	227	6,30	3,28			
CTQ Toplam	Parçalanmış aile ile büyüyenler	49	49,21	16,70	15,37	0,00	1>3 2>3
	Geniş aile ile büyüyenler	16	46,94	15,46			
	Çekirdek aile ile büyüyenler	227	46,32	12,79			

Tablo 7'ye bakıldığında; araştırmanın bir diğer bulgusu da; hükümlülerin çocukluk döneminde yaşadıkları aile yapısı değişkeni ile travma düzeyinin karşılaştırılması olduğu görülmektedir. Buna göre; hükümlülerin cinsel istismar puanı hariç, diğer alt boyut puan ortalamaları ile aile yapıları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çocuğun temel yapı taşı olan aile yapısı bozuldukça, çekirdek aileden uzaklaştıkça cinsel istismar hariç diğer alt puan türlerinden aldıkları puan da artmaktadır denebilir.

Çocukluk döneminde yaşanan ihmal istismar, çocuğun en yakınları tarafından gerçekleştirilmekte olup, yine travmayı minimuma indirmek ailenin temel görevidir.⁶³ Parçalanmış aileye sahip olmak, ebeveynlerin boşanması, çocuğun ebeveynleriyle yakından duygusal ilişki kuramaması, ebeveyn yoksunluğu gibi etkenlerin çocukluk çağında travma yaşamak için risk faktörü oluşturduğunu belirten birçok çalışma bulunmakta olup bu da araştırma bulgularımızı desteklemektedir. Çocuğun gelişiminde önemli bir etkiye sahip olan aile Hirschi'ye⁶⁴ göre çocuğun sosyalleşmesinde ve toplumsal norm ve kuralları çevreleyen ahlak sistemini geliştirmesinde en önemli etkidir. Ailesinden kopmuş, onların görüşlerini umursamayan çocuklar üzerinde toplumda yeterli kontrolü uygulayamadığı için çocuğun anti sosyalleşmesinin daha da kolaylaşacağını savunmaktadır. Parçalanmış ailelerin denetim mekanizmasının ve aile ilişkilerinin zayıflayabileceği, aile yapısında önceliklerin değişerek çocuğun ihtiyaçlarının ve varlığının göz ardı edilebileceği bu durumun da çocuğun travma yaşamasında etken olduğu düşünülmektedir.

⁶³ Avcı, (2008) a.g.e.

⁶⁴ Aktaran için bknz: Sevim, T, Soyaslan Y. (2009) a.g.e.

Tablo 8. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Çocukluk Çağı Aile İlişkileri Algısına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	KW	p	Fark		
Duygusal İstismar	Ailenin Bütün Fertleri Birbirleri İle İyi Anlaşır ve Birbirlerini Severdi	187	6,80	2,95	89,87	0,00	2 > 1		
	Anne ve Babam Birbirleri İle İyi Anlaşamazlar Ama Çocuklarını Severlerdi	47	8,64	3,97			3 > 1		
	Babam Annemi ve Bizleri Döverdi	44	14,95	5,73			6 > 1		
	Annem Babamı ve Bizleri Döverdi	1	20,00	0,00			7 > 1		
	Ailesiz Büyüdüm	1	17,00	0,00			3 > 2		
	Aile Fertleri Birbirlerini Hiç Sevmez ve İyi Anlaşamazdı	3	17,00	5,00			6 > 2		
	Üvey Babam Bizi ve Annemi Döverdi	2	18,00	4,24			7 > 2		
	Ailenin Bütün Fertleri Birbirleri İle İyi Anlaşır ve Birbirlerini Severdi	187	5,98	2,84			2 > 1		
	Anne ve Babam Birbirleri İle İyi Anlaşamazlar Ama Çocuklarını Severlerdi	47	7,34	3,94			3 > 1		
	Babam Annemi ve Bizleri Döverdi	44	15,05	6,32			4 > 1		
Annem Babamı ve Bizleri Döverdi	1	8,00	0,00	5 > 1					
Ailesiz büyüdüm	1	14,00	0,00	6 > 1					
Aile Fertleri Birbirlerini Hiç Sevmez ve İyi Anlaşamazdı	3	15,00	1,73	7 > 1					
Üvey Babam Bizi ve Annemi Döverdi	2	16,00	4,24	3 > 2					
7 > 2									
Fiziksel İstismar	Ailenin bütün Fertleri Birbirleri İle İyi Anlaşır ve Birbirlerini Severdi	187	7,26	2,66	72,40	0,00	2 > 1		
	Anne ve Babam Birbirleri İle İyi Anlaşamazlar Ama Çocuklarını Severlerdi	47	9,00	3,99			3 > 1		
	Babam Annemi ve Bizleri Döverdi	44	12,43	3,91			6 > 1		
	Annem Babamı ve Bizleri Döverdi	1	13,00	0,00			7 > 1		
	Ailesiz büyüdüm	1	12,00	0,00			3 > 2		
	Aile Fertleri Birbirlerini Hiç Sevmez ve İyi Anlaşamazdı	3	13,33	5,51			7 > 2		
	Üvey Babam Bizi ve Annemi Döverdi	2	16,50	2,12					
	Ailenin bütün Fertleri Birbirleri İle İyi Anlaşır ve Birbirlerini Severdi	187	8,83	4,16			101,90	0,00	2 > 1
	Anne ve Babam Birbirleri İle İyi Anlaşamazlar Ama Çocuklarını Severlerdi	47	13,40	5,33					3 > 1
	Babam Annemi ve Bizleri Döverdi	44	18,00	4,36					6 > 1
Annem Babamı ve Bizleri Döverdi	1	21,00	0,00	7 > 1					
Ailesiz büyüdüm	1	16,00	0,00	3 > 2					
Aile Fertleri Birbirlerini Hiç Sevmez ve İyi Anlaşamazdı	3	17,33	0,58						
Üvey Babam Bizi ve Annemi Döverdi	2	18,50	4,95						
Ailenin bütün Fertleri Birbirleri İle İyi Anlaşır ve Birbirlerini Severdi	187	5,77	2,63	29,88	0,00	2 > 1			
Anne ve Babam Birbirleri İle İyi Anlaşamazlar Ama Çocuklarını Severlerdi	47	6,74	3,86			3 > 1			
Babam Annemi ve Bizleri Döverdi	44	7,86	4,84			4 > 1			
Annem Babamı ve Bizleri Döverdi	1	13,00	0,00						
Ailesiz büyüdüm	1	5,00	0,00						
Aile Fertleri Birbirlerini Hiç Sevmez ve İyi Anlaşamazdı	3	5,00	0,00						
Üvey Babam Bizi ve Annemi Döverdi	2	15,00	14,14						
Ailenin bütün Fertleri Birbirleri İle İyi Anlaşır ve Birbirlerini Severdi	187	35,92	10,65			101,43	0,00	2 > 1	
Anne ve Babam Birbirleri İle İyi Anlaşamazlar Ama Çocuklarını Severlerdi	47	45,68	16,77					3 > 1	
Babam Annemi ve Bizleri Döverdi	44	68,45	18,94					6 > 1	
Annem Babamı ve Bizleri Döverdi	1	75,00	0,00	7 > 1					
Ailesiz büyüdüm	1	64,00	0,00	3 > 2					
Aile Fertleri Birbirlerini Hiç Sevmez ve İyi Anlaşamazdı	3	68,00	7,55	6 > 2					
Üvey Babam Bizi ve Annemi Döverdi	2	84,00	25,46	7 > 2					

Araştırmaya katılan hükümlülerin çocukluk çağı travma düzeyi ve alt düzeylerden aldıkları puan ortalamalarının aile ilişkilerini tanımlama değişkeni açısından yapılan incelemede grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Tablo 8'e göre aile ilişkileri bozuldukça, aile içi şiddet var oldukça çocukluk çağı travma düzeyi artmaktadır diyebiliriz. Çünkü aile içi şiddete maruz kalmak ya da şahit olmak çocuk için başlı başına büyük bir travmadır. Çocuğun en önemli suç türlerinden olan şiddeti ailesinden öğrenip uyguladığı düşünülmektedir. Çocukluk örselenme yaşantılarına maruz kalan bireylerin aile yaşantılarına bakıldığında; ebeveynler arası ilişkilerin bozuk olması, aile içi şiddet, ebeveynlerin psikiyatrik rahatsızlıkları gibi faktörlerin etkili olduğu görülmektedir.⁶⁵ Literatür bulgularının da araştırma bulgularını desteklediği tespit edilmiştir.

Glueck'lerin ebeveynlerin reddetme davranışları ve kullandıkları disiplin teknikleri açısından suçlu ve suçsuz gruplar arasında yaptıkları karşılaştırmalı bir çalışmada ise, "suçlu grupta, çocuğa karşı ilgisizlik ya da düşmanlık gösteren baba ve annelerin oranı sırasıyla %69,8 ve %27,9 iken, suçsuz grupta bu oranlar %19,4 ve %4,5 olarak tespit edilmiş; suçlu grupta fiziksel cezayı kullanan baba ve annelerin oranı %67,8 ve %55,6, suçsuz grupta aynı tür cezaya ağırlık veren baba ve annelerin oranı ise, %34,7 ve %34,6 olarak" belirlenmiştir.⁶⁶ Gökçearslan Çifçi'nin 2008⁶⁷ yılında kapkaç suçundan hüküm giyen yetişkinlerin, sosyo-demografik özelliklerini, sosyal dışlanma süreçlerini, suç ve diğer sapma davranışlarını incelediği çalışmada ise; "Görüşme yapılan hükümlülerin %59,3'ünün çocukluk çağlarında, babası tarafından şiddet gördüğü, %22,4'ünün de ağabey, kardeş veya ablası tarafından sıklıkla şiddet gördüğü" ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra aynı çalışmada "Hükümlülerin %34,5'inin babalarının da annelerine sık sık şiddet uygulamakta olduğu, gençlerin aile yapıları incelendiğinde ise çoğunun aile ilişkilerinin olumsuz olduğu, hükümlülerin aile üyeleri arasında, şiddetli geçimsizliklerin yaşandığı, parçalanmış ailelerden geldiği ve hükümlülerin büyük çoğunluğunun aileleri düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olduğu" bulguları elde edilmiştir.

⁶⁵ Polat, O. (2007), Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Tanımlar I, Ankara: Seçkin Yayıncılık 1. Baskı

⁶⁶ Aktaran için bkz: Ulugtekin, (1991) a.g.e.

⁶⁷ Gökçearslan Çifçi (2008) a.g.e.

Tablo 9. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyi ile Cezaevinde Daha Önce Bulunma Durumları Arasındaki Korelasyon İlişkisi

	Daha Önce Cezaevinde Bulunma Durumu	
Duygusal İstismar	r	0,14*
	p	0,01
Fiziksel İstismar	r	0,14*
	p	0,02
Fiziksel İhmal	r	0,13*
	p	0,03
Duygusal İhmal	r	0,11
	p	0,06
Cinsel İstismar	r	-0,04
	p	0,53
CTQ Toplam	r	0,13*
	p	0,03

Tablo 9 a bakıldığında; hükümlü bireylerin çocukluk çağı travma düzeyi ve daha önce cezaevine girme durumları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizine göre; hükümlü bireylerin daha önce cezaevine girme durumları ile duygusal istismar ($r=0.145$; $p=0,013<0.05$), fiziksel istismar ($r=0.139$; $p=0,017<0.05$), fiziksel ihmal ($r=0.128$; $p=0,028<0.05$) ve ctq toplam puanları($r=0.127$; $p=0,029<0.05$) arasında çok zayıf olmakla birlikte pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu bulguyu, hükümlülerin daha önce cezaevine girme durumlarının var olması ve cezaevinde bulunma sayıları arttıkça duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve toplam travma puanları şeklinde yorumlayabiliriz. Damgalanma teorisinin savunucularına göre, kişi, suç işledikçe etiketlenir, etiketlendikçe de suç işler, bu kurama dayanarak ta hükümlü bireylerin daha önce de suç işleme eğilimlerinin mevcut olduğu söylenebilir.

Tablo 10. Hükümlü Bireylerin Çocukluk Çağı Travma Düzeyinin Ailesinde Suç İşlemiş Birey Olma Durumuna Göre Ortalaması

	Grup	N	Ort	Ss	MW	p
Duygusal İstismar	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunmayanlar	208	7,96	4,50	6 491,00	0,00
	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunanlar	86	10,01	5,35		
Fiziksel İstismar	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunmayanlar	208	7,15	4,52	7 106,50	0,00
	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunanlar	86	9,10	5,76		
Fiziksel İhmal	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunmayanlar	208	8,04	3,48	7 131,00	0,00
	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunanlar	86	9,42	4,09		
Duygusal İhmal	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunmayanlar	208	10,38	5,26	6 674,00	0,00
	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunanlar	86	12,95	6,01		
Cinsel İstismar	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunmayanlar	208	6,15	3,04	8 498,00	0,33
	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunanlar	86	6,70	4,39		
CTQ Toplam	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunmayanlar	208	40,77	16,48	6 691,00	0,00
	Ailesinde Suç İşlemiş Birey Bulunanlar	86	48,87	20,64		

Hükümlülerin çocukluk çağı travması ve alt boyutları puanları ile ailelerinde suç işleyen birinin var olma durumu değişkenleri kıyaslandığında Tablo 10'da da görüldüğü üzere; grup ortalamaları arasındaki fark cinsel istismar alt boyutu dışında anlamlı bulunmuştur. Ailesinde suç işleyen kişi bulunmayanların

duygusal istismar puanları ($x=7,957$), fiziksel istismar puanları ($x=7,154$), fiziksel ihmal puanları ($x=8,039$), duygusal ihmal puanları ($x=10,385$), ctq toplam puanları ($x=40,774$), ailesinde suç işleyen birileri bulunanların duygusal istismar puanlarından ($x=10,012$), fiziksel istismar puanlarından ($x=9,105$), fiziksel ihmal puanlarından ($x=9,419$), duygusal ihmal puanlarından ($x=12,954$) ctq toplam puanlarından ($x=48,872$) düşük bulunmuştur. Kısacası; ailede suç işlemiş bir bireyin varlığı çocukluk çağı travmasını tetiklemekte ve arttırmaktadır diyebiliriz ki literatür bulguları araştırma sonuçlarını da destekler niteliktedir;

Ronald Akers'in sosyal öğrenme teorisi incelendiğinde ve değerlendirildiğinde çocuk yakın çevresi ve akran grubu tarafından etkilenmektedir ve sıklıkla bu kişiler tarafından travmaya uğratılmaktadır. Akers'in tanımladığı akran sosyalizasyonuna bakıldığında aksi bir sosyalleşme olduğu sapsmış ve yanlış değerlerin öğrenildiği ve aktarıldığı bir sosyalleşme şeklidir denebilir; bu bağlamda da 'Çocuklar suçu özendirici tanımların yaygın olduğu, sapsmış akranların bulunduğu çevrelerde suç için gerekli motivasyonun yanında suç öğrenme tekniklerini, sapsmış değerleri ve suçu rasyonelleştirmeyi de öğrenirler' diyebiliriz. Suçlu rol modellerin ve diğer sapma biçimlerinin de (madde ve alkol kullanımı gibi) yaygın olduğu çevrelerde yaşayan çocuklar suç davranışı ve diğer sapma biçimleri açısından yüksek risk altında bulunurlar.⁶⁸ Bu durum doğrudan çocuğun travmatik yaşam olaylarına maruz kalmasına neden olur. Ailesinden herhangi birinin cezaevinde bulunması bazen çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanmamasına neden olur, bu şekilde ihmal ve istismara uğrayan çocuğun da ihtiyaçlarını karşılamak için suç davranışına yöneldiği söylenebilir.

SONUÇ

Denizli Bozkurt Kadın Açık Ceza infaz kurumunda 151 kadın hükümlüyle ve Denizli D tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan 143 erkek hükümlüyle gerçekleştirilen araştırmada suçluluk ve çocukluk çağı travmasının ilişkili olduğu, çocukluk çağı travması ve suç ile ilgili çalışmaların artırılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda ilk olarak suçun önlenmesi konusuna katkı sağlaması amacıyla koruyucu önleyici çalışmalara öncelik verilmesi gerekmekte olup; suçlu bireylerin özellikleri, suça yönelme nedenleri ve suç davranışı konusunda yapılacak çalışmalar artırılmalı, böylelikle bu konuda yapılacak uygulamalar geliştirilmelidir. Kolluk kuvveleri ile iş birliği yapılarak suç haritaları oluşturulmalı suç işleme oranı yüksek olan bölgelerde,

⁶⁸ Aktaran için bkz: Saltık, D. (2011). Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde Kalan Çocuk Hükümlülerin Aile İlişkileri, Aile Yapısı Ve Akran Etkisinin Suça Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

bölgenin sosyo-kültürel yapısına uygun koruyucu önleyici ve rehabilite edici faaliyetler planlanmalıdır. Bu planlamalar yapılırken diğer alan ve disiplinlerde çalışan meslek elemanları ile ortak çalışılmalı, özellikle okulda öğretmenler, rehberlik birimleri, toplum merkezlerinde çalışan uzmanlar ile işbirliği içinde olmalıdır. Böylelikle riskli gruplar belirlenerek olumsuz arkadaş çevresi ve davranışlarının tespit edilmesiyle ileride oluşabilecek davranış sorunları engellenmelidir.

Medya aracılığı ile kamuoyu bilinçlendirme faaliyetleri yapılmalı, suç davranışını özendirici yayınlar durdurulmalıdır. Toplumca, zenginlik, mal mülk ve statü önemini azaltılması adına, kitle iletişim araçları kullanılarak, insanların bilinçaltına daha insancıl değerlerin yerleşmesi için yayınlar yapılmalı böylelikle suçluluk önlenme çalışması yapılırken bir yandan da suçluluğun etkenlerinden sadece biri olabilecek çocukluk çağı travmasının da önlenmesi adına; çocukluk çağı travması oluşturabilecek ve özellikle şiddet suçuna özendirici yayınlar kaldırılmalı, bu konuda denetimler sıkılaştırılmalıdır.

Çocukluk çağı travmasının önlenmesi ve çözülemeyen travmaların çözülebilmesi için konuyla ilgili olabilecek, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında gerekli koordinasyon ve işbirliği sağlanmalıdır. Bu doğrultuda toplumun her kesimine rahatlıkla ulaşabilen hastanelerde; sosyal hizmet uzmanı, psikolojik danışman, psikiyatrist ve hemşirelerden oluşan ekipler oluşturulmalı ve oluşturulan ekiplerin sıklıkla çocukluk çağı travması ve etkileri hakkında hem hastane personeline hem de hizmet alanlara eğitimler vermelidir. Yine toplumun her kesimine ulaşabildiği, özellikle çocukluk döneminin çoğunun okulda geçtiği ve çocuk ile ebeveyninin okul ve öğretmene bağlılığı düşünüldüğünde, Milli Eğitim Bakanlığınca, çocukluk çağı travmaları hakkında eğitimler düzenlenerek aileler bilinçlendirilmeli, oluşturulan ve işbirliği kurulan ekiplerce çocukların travma yaşamalarına veya yaşadıkları travmaları atlattıklarına destek olunmalıdır. Aile ve sosyal politikalar bakanlığınca tüm Türkiye genelini risk haritası çıkarılarak, riskli bölgelerdeki sosyal hizmet merkezlerince çocukluk çağı travması ve çocuk hakları hakkında bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi sağlanmalıdır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında korunma ve bakım altında bulunan yaşadıkları çocukluk çağı travmasını atlatamayan çocuklar, hastanelere travma bulguları ile gelen çocuklar ve okullarda ailesi yanında kalıp travma sonrası belirtilerini gösteren çocukların belirlenerek tedaviye yönlendirilebilmesi için özellikle bu üç kurumda çalışan meslek elemanları konu hakkında yetkin olmalı ve sıklıkla güncellenen eğitimler almalıdır. Şehirlerin sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerinde yaşayan çocukların eğitim, sağlık gibi temel hakları olan hizmetlere kolay bir şekilde ulaşabilmeleri sağlanmalıdır. Böylelikle haklarına

diğerleri gibi kolaylıkla ulaşabilen çocuklar ve bireylerin suç davranışına yönelmesi önlenabilir.

Adalet sistemi içerisinde çocukluk çağı travmasına yer verilerek, koruyucu önleyici çalışmalarda ve iyileştirme çalışmalarında çocukluk çağı travmaları üzerinde durulmalıdır. Bu doğrultuda, cezaevinde çalışan psiko sosyal destek birimindeki meslek elemanı sayısının artırılarak konu hakkında yetki ve sorumluluk verilmelidir. Atlatılmamış çocukluk çağı travması olan hükümlü bireyler tespit edilerek; psiko-sosyal destek biriminde mikro ve mezzo çalışmalar yapılmalı, özellikle grup çalışmalarına önem verilmelidir. Çözümlememiş çocukluk çağı travması bulunan hükümlülere tahliye sonrası toplum yaşamına uyum sağlaması ve suç eylemini tekrarlamaması için bireysel terapiler uygulanmalıdır.

Çocukluk çağı travmasının çözülmesi yönünde çalışma yapacak donanımlı meslek elemanları suçlu bireylerle çalışan konu hakkında görevlendirilmelidir. Denetimli serbestlik bürolarında çocukluk çağı travması hakkında çalışan kişiler görevlendirilerek, tahliye olan hükümlülerin tedavi süreçlerinin takibi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- AĞIRGÖTÜREN, B, (2006), Malatya Kentinde Çocuk Suçluluğu, Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya
- AKTU, Y, (2016). Levinson'un Kuramında İlk yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. 8(2);162-177
- AVCI, M, (2008). Tutuklu Çocuklar Üzerine Bir Araştırma: Çocukların Suça Yönelmesinde Etkili Olan Toplumsal Nedenler Ve Çözüm Önerileri. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 11(1): 49-73
- AŞKIN, M, (2005). "Kişilik ve Kişiler Arası İlişkiler". İnsan Yolunda Davranışlar, İlişkiler, İletişim. Adem Solak (Ed.). Ankara : Pegem Yayınları
- BALO, YS, (1995). Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul
- BAKIRCIOĞLU, R, (2007). Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozukluklar. Anı Yayıncılık, Ankara.
- BİNBAŞIOĞLU, C, (1983). Ruh Sağlığı Bilgisi, 3. Basım, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara

- BİLİM, G, (2012). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları: Duygu Düzenleme, Kişilerarası Tarz Ve Genel Psikolojik Sağlık Açısından Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- COŞGUN, E, (2010). Suça Yönelen Ergenlerde Çocukluk Döneminde Örseleyici Yaşantılara Maruz Kalma Düzeyi ile Adil Dünya İnancı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Marmara Üniversitesi: İstanbul
- ÇİFCİ, O, (1991). “Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü”. Aile ve Toplum: Eğitim ve Kültür Araştırması Dergisi, 1(2), 19-23
- DÖNMEZER, S, (1994). Kriminoloji. Filiz Kitapevi , 7.Basım ,İstanbul
- DEMİRKAPI, E, (2013). Çocukluk Çağı travmalarının Duygu Düzenleme ve Kimlik Gelişimine Etkisi ve Bunların Psikopatolojiler İle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Aydın
- DEMİRER, E, (2015). Reem Nöropsikiyatri Merkezi'nin Üç Şubesine Depresyon Şikayetiyle Başvuran Kadınların Çocukluk Çağı Travması Açısından Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- GÖKÇEARSLAN ÇİFCİ, E, (2008). Kapkaç Suçundan Hüküm Giyenlerin, Sosyo-Demografik Özellikleri, Sosyal Dışlanma Süreçleri, Suç Ve Diğer Sapma Davranışlar Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- GÖKLER, R, (2006). Eğitimde Çocuk İstismarı Ve İhmaline Genel Bir Bakış. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3, 47-76.
- GÜNÇE G, (1983) “Çocuk Suçluluğu ve Aile”, Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu 22-23 Haziran 1983 (Yayına Hazırlayan Doç.Dr.Esin ONUR), A.Ü.Basımevi, s. 3-4
- İÇLİ, TG, ve ÖĞÜN, A. (1988). Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 5(2), 30
- İÇLİ, TG, (1993). Türkiye’de Suçlular: Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri, Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını
- İÇLİ, TG, (2004). Kriminoloji. Ankara: Mart Kitapevi ve Yayınevi.
- İŞERİ E. (2008). Cinsel İstismar. Çetin FÇ, Pehlivan Türk B, Ünal F, Uslu R, İşeri E, Türkbay T, Coşkun A, Miral S, Motavallı N(Ed)Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı.1.Baskı, Ankara, Hekimler Yayın Birliği; 470-477
- KARS, Ö, (1996) Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları Bizim Büro Basımevi, Ankara.

- KIZMAZ, Z. (2013). Cezaevinden Çıkan Bazı Suçlular Niçin Yeniden Suç İşlemektedir: Elazığ E Tipi Cezaevi Örneği. Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ
- KULAKSIZOĞLU, A. (1998), Ergenlik Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- KUNT, V.(2003). Suç Ve Çocuk. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- ODAĞ C.(2001). Nevrozlar-2. Halime Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Vakfı Yayınları; 43-44
- ÖZEN, Ş, ANTAR, S ve ÖZKAN, M, (2007). Çocukluk Çağı Travmalarının Umutsuzluk, Sigara Ve Alkol Kullanımı Üzerine Etkisi; Üniversite Son Sınıf Öğrencilerini İnceleyen Bir Çalışma. Düşünen Adam, 20(2), 79-87.
- ÖZER, G.(2014). Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri Ve Aldıkları Önlemler. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi İstanbul.
- POLAT, O. (2007), Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Tanımlar I, Ankara: Seçkin Yayıncılık 1. Baskı
- SAATÇİOĞLU, Ö, TÜRKCAN, S, IŞIKLI, M ve UYGUR, N (1995). Tutuklularda Depresyon. Düşünen Adam, 8(3), 18-23
- SİNANİ, G.(2012). Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Ve Ağrı Yakınması Olan Kişilerde Çocukluk Çağı Travmasının Varlığı, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi. İstanbul.
- SEVİM, T, SOYASLAN Y. (2009) Hırsızlık Suçu Faillerinin Sosyal Kültürel Ve Ekonomik Özellikleri: Elazığ Örneği. Polis Bilimleri Dergisi. 11(3). Ankara
- SALTIK, D. (2011). Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde Kalan Çocuk Hükümlülerin Aile İlişkileri, Aile Yapısı Ve Akran Etkisinin Suça Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- ŞENTÜRK, Ü. (2006). Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması). İnönü Üniversitesi, Doktora Tezi.
- ŞAR V. (1997). Kötüye Kullanım Ve İhmalle İlişkili Sorunlar. Temel Psikiyatri, Güleç C, Köroğlu E, (ed) Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık; 823-834
- ŞAR V, ÖZTÜRK E ve İKİKARDEŞ E, (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik Güvenilirliği. Türkiye Klinikleri J Med Sci, 32(4):1054-63

TEMEL, Z (2011). Suça Yönelmiş Çocukların Aile İşlevselliğinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas

TİFTİK, N, (2012). Adam Öldürme Eylemi Nedeniyle Hüküm Giymiş Kadınlarda Çocukluk Örselenme Yaşantılarına Maruz Kalma, Adil Dünya İnancı Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

TUİK, (2013). Adalet İstatistikleri.

Erişim: (http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1070).

Erişim Tarihi: 10. Mayıs. 2016.

ULUĞTEKİN, S, (1991). Hükümlü Çocuk Ve Yeniden Toplumsallaştırma, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 96-104s

UNITED NATIONS CHILDREN'S FUND (UNICEF) (1986). Statistics on Children in UNICEF Assisted Countries

WORLD HEALTH ORGANİZATIÖN. (2006). Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence.

Erişim: (http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf).

Erişim Tarihi: 11.06.2016

YILMAZIRMAK, T. (2008). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanırlılıkla İlişkili Faktörler. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir

YAVUZER, H. (1986). Psiko-Sosyal Açıdan Çocuk Suçluluğu, İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, Özlem kardeşler Matbaası, İstanbul

YILDIRIM, F,(2010) Majör Depresyon Hastalarında Çocukluk Çağı Travmasının Dürtüsellik, Öfke Ve İntihar Davranışı İle İlişkisi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Ve Sinir Hastalıkları Eğitim Ve Araştırma Hastanesi, Psikiyatri Uzmanlık Tezi, İstanbul

YILMAZ, A. (2009). Çocuk İstismarı Ve İhmali: Risk Faktörleri Ve Çocukların Psiko-Sosyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri. Civilacademy Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1).

ZEREN C, YENGİL E, ÇELİKEL A, ARIK A ve ARSLAN M.(2012). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı İstismarı Sıklığı, Dicle Tıp Dergisi; 39 (4): 536-541

ZEYTİNOĞLU, S. (1991). Sağlık, Sosyal Hizmet ve Hukuk Alanlarında Çalışanların Türkiye'de Çocuk İstismarı Ve İhmali Sorunu İle İlgili Görüşleri. Çocuk İstismarı ve İhmali (147-161). Ankara: Gözde Repro Ofset.

BALO, YS, (1995). Suç Mağduru Ve Suç Faili Olan Çocuklar Açısından Çocuk Suçluluğu Ve Çocuk Mahkemeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

